

Lunds universitet
Sociologiska institutionen

SOC 344, 41-60 p
Vårterminen 2005

Våld, brott, ritual
och
stratifiering
- *Om skillnader i polisens
konstruktion och hantering
av våldsbrottslighet*

Författare: Alexander Jerneck
Handledare: Anders Järnegren

ABSTRACT

Författare: Alexander Jerneck

Titel: Våld, brott, ritual och stratifiering – om skillnader i polisens konstruktion och behandling av våldsbrottslighet

Uppsats SOC 344, 41-60 p

Handledare: Anders Järnegren

Sociologiska institutionen, Vårterminen 2005

Denna uppsats behandlar skillnader i polisens konstruktion och behandling av våldsbrottslighet beroende på om denna sker på allmän plats eller i hemmet. Skillnaderna förklaras med Randall Collins teori om bestraffning av brottslighet som ritualer som upprätthåller stratifierade samhällen, där det svenska samhället betraktas som ett samhälle bland annat stratifierat enligt kön.

Undersökningen har ett konstruktivistiskt perspektiv och det analytiska kunskapsobjektet är strukturer, såsom de definierats av William Sewell som bestående av scheman och resurser. En jämförande metod i kombination med växelvis parantessättning av det substantiella respektive konstruerande tillämpas på en hierarkisk kedja av styrdokument samt ett antal intervjuer genomförda med poliser i olika befattningar inom ett närpolisområde.

Skillnader i såväl konstruktion som hanterande av våld på allmän plats respektive i hemmet blottläggs. Skillnaderna är av en sådan art att mål och åtgärder relaterade till våld i hemmet är mindre specifika och konkreta, vilket innebär att sådan brottslighet bestraffas i mindre utsträckning. Rituela drag i bestraffandet av våld och ordningstörning på allmän plats påvisas också.

Dessa slutsatser diskuteras i relation till Collins bredare teori om stratifiering. Annan kriminologisk forskning behandlas översiktligt och relateras till slutsatserna och Collins teori.

Nyckelord: Brot, våld, konstruktion, kön, ritual, stratifiering

Innehåll

1	INLEDNING.....	4
2	ETT KONSTRUKTIVISTISKT PERSPEKTIV	4
3	EN ICKE-SJÄLVKLAR TEORI OM BROTTSLIGHET.....	5
4	FORSKNINGSLÄGE	6
5	AVGRÄNSNINGAR OCH OPERATIONALISERINGAR	9
6	ANALYTISKT RAMVERK – STRUKTUR SOM SCHEMAN OCH RESURSER... 10	
6.1	SCHEMAN OCH RESURSER.....	10
6.2	FEM AXIOM	10
6.3	STRUKTURBEGREPPET OCH DET KONSTRUKTIVISTISKA PERSPEKTIVET	11
7	METODER	12
7.1	ANALYTIC BRACKETING.....	12
7.2	JÄMFÖRELSE SOM METOD.....	12
8	MATERIAL.....	13
9	EMPIRISK UNDERSÖKNING	13
9.1	HUR ÄR MÅLEN FORMULERADE?	13
9.1.1	<i>Sammanfattning.....</i>	<i>16</i>
9.2	HUR ANVÄNDS MÅLEN?	17
9.3	TRYGGHETSMÄTNINGEN	18
9.3.1	<i>Frågeformuläret.....</i>	<i>18</i>
9.3.2	<i>Trygghetsmätningens data .....</i>	<i>20</i>
9.3.3	<i>Sammanfattning.....</i>	<i>23</i>
9.4	NÅGRA KONTRASTER	23
10	RESULTAT	27
11	DISKUSSION	28
12	MATERIAL.....	30
13	REFERENSER.....	30
14	BILAGA: UTSATTHET FÖR MISSHANDEL ENLIGT KÖN OCH PLATS	31

1 Inledning

Denna uppsats relaterar skillnader i polisens konstruktion och hantering av olika sorters våldsbrottslighet till en stratifieringsprincip i det svenska samhället, genom en teori om brottslighetens funktion i upprätthållandet av denna stratifiering.

Det svenska samhället kan, som många andra samhällen, beskrivas som stratifierat enligt ett antal principer. Exempel på sådana principer är etnicitet, klass och kön. Randall Collins menar att bestraffning av handlingar som definierats som brottsliga fungerar som ritualer som håller samman stratifierade samhällen, och att de principer enligt vilka ett visst samhälle är stratifierat återspeglas i vilka handlingar som är brottsliga i det samhället (1982 s. 114-115).

Denna undersökning är ett test av Collins teori om brottslighet, som görs genom att analysera hur polisen i Sverige konstruerar och hanterar två sorters brottslighet. Dessa två sorter är våld och ordningsstörande på allmän plats, och våld i hemmet. Anledningen till att just dessa brottstyper undersöks är att utsatthet för våld varierar med kön och plats (se tabell 1, bilaga).

En utgångspunkt i denna uppsats är att människor skapar beskrivningar av verkligheten som de handlar utifrån, och att de därigenom upprätthåller och förändrar verkligheten. Analysen är gjord med avseende på två hypoteser. Dessa är:

- a. Polisens konstruktion och hantering av ordningsstörning och våldsbrottslighet på allmän plats har rituella drag.
- b. Polisens konstruktion och hantering av våld i hemmet skiljer sig från polisens konstruktion och hantering av ordningsstörning och våldsbrottslighet på allmän plats. Konsekvensen av detta blir att våld i hemmet bestraffas i lägre utsträckning.

Undersökningen analyserar ett material bestående av en hierarkisk kedja av styrdokument för polisens verksamhet och ett antal öppna intervjuer med poliser. Analysenheten för undersökningen har varit ett närpolisområde. I materialet ingår också en enkätundersökning som har genomförts av närpolisområdet. Det är hur enkätundersökningen är konstruerad och genomförd, och hur tolkningen av den påverkat arbetet inom närpolisområdet som analyseras.

2 Ett konstruktivistiskt perspektiv

De ontologiska och epistemologiska antaganden som denna undersökning utgår från är följande:

1. Det finns en verklighet utanför människors representation av denna verklighet
2. Det är möjligt att nå kunskap om denna verklighet.

3. Genom människors handlande påverkar sådan kunskap verkligheten.

Detta innebär att det finns ett glapp mellan verkligheten och människors beskrivningar av verkligheten, men samtidigt att sådana beskrivningar påverkar verkligheten, eftersom människor handlar, i verkligheten, utifrån och inom sådana beskrivningar. Detta innebär att endast en liten del av verkligheten är given, eller utanför mänsklig påverkan, även om varje enskild individ har högst varierande möjligheter att påverka verkligheten. Detta konstruktivistiska perspektiv har den metodologiska konsekvensen för undersökningen att såväl konstruktionen av dessa beskrivningar som de faktiska konsekvenserna av dem analyseras. Detta görs med hjälp av *analytic bracketing* (Gubrium and Holstein 1997 s. 118-122).

Undersökningens analytiska kunskapsobjekt är strukturer, till skillnad från exempelvis relationer eller handlingar. Det konstruktivistiska perspektivet innebär att strukturer måste bestå av såväl konstruktioner av verkligheten som av faktiska egenskaper av verkligheten. Detta utreds närmare i kapitel 6.

3 En icke-själklar teori om brottslighet

Utgångspunkten för denna uppsats är baserad på Collins syn på brottslighet som en del av samhället (1982 s. 118).

Det finns enligt Collins tre typer av brottslighet. Dessa är offerlösa brott, egendomsbrott och passionsbrott (1982 s. 109). Offerlösa brott är handlingar som visserligen definierats som illegala av samhället, men där ingen av dem som är involverade i brottsligheten uppfattar det som brottsligt – det finns inga offer för sådan brottslighet (1982 s. 103), exempel på offerlösa brott är vissa narkotikabrott (där associerade problem ofta kommer av själva illegaliteten, jmf Goldstein m fl s. 123 i Rienarman och Levine 1997), eller spel och dobbel. Egendomsbrott är brott där förövaren tar eller förstör någon annans egendom, exempelvis rån och stöld. Passionsbrott är brott av en mer personlig karaktär (Collins 1982 s. 109). Kategorin passionsbrott omformuleras här till brott mot person, eftersom passionsbrott får karaktären av slumpmässiga eller irrationella. Denna typologi består av analytiska kategorier – exempelvis kan ett brott mot egendom ha ett element av brott mot person i sig, och ett brott mot person kan ha ett element av brott mot egendom i sig.

De olika typerna av brott kan enligt Collins förklaras med olika teorier. Förekomsten av offerlösa brott kan exempelvis förklaras med stämplingsteori. Förekomsten av egendomsbrott kan i viss mån relateras till egendomssystemet. Brott mot person verkar enligt Collins falla utanför denna ram (1982 s. 108). Den teori som dock kan förklara alla dessa typer av brottslighet menar Collins kommer från den Durkheimiska (1895/1958 s. 64-73) tanken om att

brott och straff är en grundläggande del av de ritualer som upprätthåller alla sociala strukturer. Enligt detta synsätt kan det hävdas att det sociala målet med straff är inte att ha en reell effekt på förövaren utan att iscensätta en ritual för samhällets skull (Collins 1982 s. 109). Brottslingar blir sådana ritualers råmaterial (1982 s. 110). Objektet för en brott-och-straffritual blir alltså samhället i allmänhet. En rättegång bekräftar tron på lagarna och skapar de emotionella band som knyter samman medborgarna (1982 s. 111). Följden av detta blir att samhället behöver brottslighet för sin överlevnad; utan brottslighet skulle det inte finnas några straffritualer. Av denna anledning skapar samhället brott.

Ovanstående resonemang är teleologiskt: om samhället skall överleva, behöver det brottslighet. Det finns dock ingen anledning till varför ett visst samhälle måste överleva, och därför finns det ingen anledning till varför brottslighet måste finnas av denna anledning. Mot bakgrund av detta blir det centrala att denna rituella mekanism i vissa fall används. Vidare är det så att den i de fall den används, inte används av samhället i stort, utan av grupper och individer (1982 s. 112-113).

Grupper använder straffritualer för att stärka solidariteten inom gruppen och för att stärka sin makt att dominera andra grupper. Härav blir vilja att straffa brottslingar en aspekt av maktkamp mellan olika grupper. Det är en symbolisk form av politik, och brottslighet är en politisk fråga. Politiker använder, enligt Collins, brottslighet (med hjälp av massmedia, som rapporterar huvudsakligen om atypisk brottslighet) för att mobilisera befolkningen, och, få politiker valda (1982 s. 113-114). Det är här offerlösa brott passar in, dessa brott är egentligen bara symboliska brott mot dominerande, och högt integrerade grupperns ideal. Det är genom upprördhet över dessa brott som dessa grupper bekräftar sin egen status (1982 s. 114). Härav följer att straffritualer håller samman samhället på så sätt att de håller samman dominanstrukturen, delvis genom att mobilisera emotionellt stöd för politiker och polisen. Upprördhet över brottslighet legitimerar den sociala hierarkin.

Det samhälle som hålls samman genom rituellt bestraffande av brott är det stratifierade samhället (1982 s. 114). På detta sätt är brott en del av social struktur – de resurser som den dominerande gruppen använder för kontroll har brott kopplade till sig, och detta innebär att varje typ av samhälle har sina specifika sorters brott (1982 s. 114-115). Av att olika sorters brottslighet bestraffas, beroende på hur samhället är stratifierat, följer också att vissa sorters brottslighet bestraffas i mindre utsträckning.

4 Forskningsläge

Eftersom Collins teori behandlar brottslighet, bör den relateras till kriminologisk forskning. Här ges en komprimerad översikt av ett antal viktiga huvudströmmningar. Många av dessa teorier

kan i olika konstellationer samexistera med Collins teori – ofta befinner sig de kriminologiska teorierna på ett mindre abstrakt plan än Collins teori. Framställningen är organiserad kring dimensionerna vilka handlingar förklaras, hur människan som aktör, och hur beskrivs regelbrytandets syfte.

Ett sätt att förstå olika kriminologiska teorier är att undersöka hur de definierar brottslighet, det vill säga vad det är de ska förklara. Ett sätt att undersöka detta är att förutsätta förekomsten av olika skalor, enligt vilka olika aktiviteter kan bedömas som brottsliga. Samhällets regler utgör en sådan skala. Samtidigt kan det hävdas att andra skalor förekommer, exempelvis moraliska skalor som bestämmer huruvida vissa handlingar är moraliskt förkastliga. En annan skala kan vara huruvida en viss handling ger omedelbara positiva fördelar men kanske negativa konsekvenser längre fram. Olika kriminologiska teorier behandlar dessa skalor, och relationen mellan dem olika. Relationerna görs ibland explicita, ibland behålls de implicita.

Så kallade biologiska teorier om brottslighet skall snarare förstås som perspektiv som fokusera olika biologiska oberoende variabler, som, sedan kan verka på brottsligt beteende på olika sätt (Paternoster och Bachman 2001 s. 51).

Rational choice-teorier utgår från samhällsliga definitioner av brottslighet, och menar att individer handlar för att maximera sin egen nytta, och att vissa individer kommer att välja att begå brott för att det gynnar dem (Clarke och Cornish s. 23-25 i Paternoster och Bachman, 2001).

Självkontrollsteorier utgår från att brottsliga handlingar har mycket gemensamt med andra typer av handlingar som har fördelar på kort sikt, men negativa konsekvenser på längre sikt. Teorin försöker alltså förklara även handlingar som inte är definierade som brottsliga. Anledningen till att somliga begår brott är enligt sådana teorier att vissa individer i barndomen inte utvecklat tillräcklig självkontroll (Gottfredson och Hirschi 1990 s. 89-96).

En annan form av kontrollteori är den som Sampson och Laub utvecklat. Den innehåller tre teman: strukturellt sammanhang medieras av informella sociala kontroller i familjen och skolan, det råder stark kontinuitet i asocialt beteende från barndom till vuxen ålder, och att informellt socialt kapital i vuxen ålder förklarar förändringar i brottsligt beteende (1993 s. 243). De tre ovanstående teorierna utgår från en samhällslig definition av brottslighet.

Även teorier om social desorganisation fokuserar kontrollmekanismer, fast sådan kontroll som verkar mellan individer och i delvis institutionaliserade former (Taylor s. 129 i Paternoster och Bachman 2001). Teorier om belastning fokuserar olika former av strukturella belastningar på individer och dessa individers sätt att hantera denna belastning, varav ett sätt är att begå brott, som alltså definieras samhällsligt. (Agnew s. 161-165 i Paternoster och Bachman 2001).

Teorier betecknade som social inlärningsteorier eller teorier om differentierad associering (umgänge alltså) menar att brottsligt beteende, precis som annat beteende är inlärt beteende, och

att brottsligt beteende lärs in om individen, genom associering (umgänge) exponeras för brottsligt beteende i större utsträckning än annat beteende (Paternoster och Bachman 2001 s. 176-177). Skillnaden mellan brottsligt och icke-brottsligt beteende anges som bestående i hur de bedöms. Bland de starkaste sambanden i all kriminologisk forskning är sambandet mellan en individs brottsliga beteende och dennes brottsliga vänner. Det kausala sambandet är mer komplicerat, det kan till exempel vara dubbelriktat (Warr s. 186-187 i Paternoster och Bachman 2001).

Stämplingsteori har andra utgångspunkter. Här problematiseras förhållandet mellan den samhällseliga skalan för brottslighet i relation till andra skalor. Detta kommer av att den ultimata orsaken till brottslighet är statens definition av vissa aktiviteter som brottsliga (Paternoster och Bachman 2001 s. 213).

En variant av stämplingsteori är *reintegrative shaming* (ungefär återintegrerande utskämning, eller skambeläggande), som fokuserar den skam som olika handlingar eventuellt är behäftade med, men också det sätt varpå skammen förmedlas, huruvida skammen förmedlas med förlåtelse eller ej. Tanken är att samhällen där skam över förövandet av brottsliga handlingar visserligen förmedlas på ett kraftfullt sätt, men där den utskämde (möjligtvis är den svenska översättningen starkare än det engelska shaming) samtidigt återintegreras i samhället har låg brottslighet (Braithwaite s. 242 i Paternoster och Bachman 2001).

Andra teorier som inte definierar brottslighet endast efter den samhällseliga skalan är så kallade radikala teorier. Dessa utgår från hur samhällets strukturella orättvisor påverkar deltagande i brottslighet, hur brottslighet definieras, och hur lagar stiftas och upprätthålls (Lynch och Stretsky s. 267 i Paternoster och Bachman 2001).

Även feministisk kriminologi placerar in brottslighet i ett större sammanhang, både på så sätt att brott mot kvinnor, och straffandet av kvinnor, uppmärksammas i relation till motsvarande för män (Chesney-Lind och Faith s. 289 i Paternoster och Bachman 2001). Utöver dessa teorier finns ett antal som betecknas som integrerade – exempelvis kontrollbalansteorin (Tittle s. 315 i Paternoster och Bachman 2001). Frågan om hur dessa teorier relaterar till Collins teori utforskas nu.

Collins teori problematiserar samhällets regler för brottslighet, vilket också radikal, feministisk och stämplingsteori gör. Även teorin om återintegrerande utskämning tar ett sådant perspektiv. Därmed inte sagt att övriga teorier inte skulle kunna passa in i denna undersökning. Även om det kan visas att regler om brottslighet i ett samhälle är en återspeglings och en upprätthållande mekanism av det samhällets stratifiering, finns det inget som säger att det ändå skulle kunna vara så att individer med vissa biologiska predispositioner eller låg självkontroll utgjorde de flesta av regelbrytarna. I fallet av låg självkontroll säger detta sig själv till den gräns att teorin är tautologisk: de som bryter mot reglerna är de som inte har lärt sig att inte bryta mot

regler (jmf Hirschi och Gottfredson s. 95 i Paternoster och Bachman 2001). Centralt här är alltså att vissa av dessa teorier kan samexistera.

5 Avgränsningar och operationaliseringar

Collins teori är funktionell – definierandet och bestraffandet av brottslighet fyller funktionen att upprätthålla vissa grupper dominans över andra. Det är inte inom ramen för denna uppsats möjligt att visa hur denna funktion uppfylls. Ambitionen är här istället att visa på det första ledet, det vill säga förekomsten av rituella egenskaper i definitionen och bestraffningen av viss brottslighet, och att definitionen och bestraffningen av olika typer av brottslighet motsvarar en stratifieringsprincip i det svenska samhället. Därför har hypoteserna formulerats så att de endast visar på förekomsten av rituella drag och att konstruktionen och hanterandet av viss brottslighet motsvarar en stratifieringsprincip i det svenska samhället.

I enlighet med det konstruktivistiska perspektivet pågår ständigt mänsklig konstruktion av verkligheten. I denna undersökning sker denna konstruktion på två sätt. Varje individ gör ständigt sina tolkningar av den omgivande verkligheten (jmf Gubrium och Holstein 1997 s. 123). Konstruktioner av denna typ fångas huvudsakligen upp genom intervjuerna. Dessutom sker konstruktioner av verkligheten i organiserade sammanhang, genom formaliserade processer. Sådana processer ligger bakom styrdokumentet, och genomförandet och uttolkandet av enkätundersökningen. Konstruktion av verkligheten i organisatoriska kontexter är ofta oerhört komplexa (jmf Olsen m fl 1972), och ingår inte i denna undersökning. Endast resultaten av dessa processer ingår i materialet. Det är alltså strukturer som är undersökningens analytiska kunskapsobjekt.

Såväl män som kvinnor utsätts för våldsbrottslighet. Det kan antas att kvinnor i större utsträckning utsätts för våld i hemmet. Våldsbrottslighet kan på detta sätt delas in i två kategorier, som relaterar till en stratifieringsprincip i det svenska samhället, nämligen kön. Därför är det undersökningens empiriska kunskapsobjekt. Även ordningsstörande brottslighet ingår i det empiriska kunskapsobjektet. Detta beror på att det är en typ av brottslighet som dels ligger nära våldsbrottslighet, och dels vars bestraffande kan antas ha rituella drag. En ritual är standardiserat, ceremoniellt beteende, utfört av en grupp människor, och inbegriper gemensamma känslor och skapar symbolisk tro som binder människor närmare gruppen (Collins 1982 s. 110).

6 Analytiskt ramverk – struktur som scheman och resurser

6.1 Scheman och resurser

För att struktur skall bli ett användbart begrepp måste det preciseras. Några av de begrepp som används har redan antytts eller introducerats. Preciseringsen görs med hjälp av Sewell (1992), som utgår från Giddens definition:

Struktur: regler och resurser, återkommande inbegripna i reproduktionen av sociala system. Struktur finns bara som minnespår, den organiska basen för mänskligt vetandeskap, och gestaltade genom handlande. (Giddens 1984 s. 377, egen övers.)

Genom att systematiskt kritisera denna definition, samtidigt som dess grundsyn, strukturens dualitet, behålls, bygger Sewell ett nytt ramverk. Regler ersätts med scheman, som är generaliserbara, överförbara, och alltså virtuella (Sewell 1992 s. 8). Resurser kan vara mänskliga eller icke-mänskliga. Båda är maktmedel och ojämnt fördelade. Samtidigt har alla människor en viss kontroll över vissa resurser – i själva verket ligger detta i definitionen av människor som kapabla till handling (1992 s. 10).

Sewell definierar strukturer som bestående av både scheman, som är virtuella, och resurser, som är faktiska. Exempelvis är en fabrik inte bara en hög med tegel, trä och metall – en fabrik inkorporerar och aktualiserar scheman: Fabriksgrinden, stämpelklockan och det löpande bandet ger och validerar det kapitalistiska arbetskontraktet. Scheman är resultat av resurser, och resurser är resultat av scheman. Av detta följer att de är ömsesidigt upprätthållande (1992 s. 13).

6.2 Fem axiom

För att med ett sådant strukturbegrepp kunna förklara förändring inför Sewell fem axiom. Dessa är mångfalden av strukturer, överförbarheten av scheman, resursackumulationens oförutsägbarhet, resursers mångfald av mening, och skärningen mellan strukturer (1992 s. 16).

Mångfalden av strukturer innebär att många olika distinkta strukturer är möjliga. Strukturer existerar på olika nivåer, verkar på olika sätt, och är baserade på olika typer och mängder resurser. Så är exempelvis släktstrukturer annorlunda än religiösa strukturer, produktionsstrukturer, estetiska strukturer eller utbildningsstrukturer, och så vidare. Sociala aktörer kan tillämpa en lång rad olika och även inkompatibla scheman och har tillgång till heterogena samlingar resurser (1992 s. 16-17).

Överförbarheten av schemana innebär att schemana kan tillämpas på en lång rad olika omständigheter. Scheman lärda i ett sammanhang, exempelvis matematik, etikett, eller snickeri,

kan tillämpas på en i det närmaste oändlig rad andra sammanhang. Huruvida de passar avgörs av från fall till fall av aktörerna (1992 s. 17-18).

Resursackummulationens oförutsägbarhet kommer av att scheman kan överföras till nya omständigheter. Den innebär att de resursmässiga konsekvenserna av applicerandet av ett visst schema på nya omständigheter inte är helt förutsägbara. Ett skämt berättat för en ny publik, en investering på en ny marknad, en kavallerichock i ny terräng, plantering av en gröda på en ny åker eller en ny vår, har alla osäkra konsekvenser för aktörernas resurser. Skämtet kan falla platt, investeringen kan gå om intet, kavallerichocken kan fastna i snårskog, grödan kan vissna, men också det omvända kan inträffa. Dessutom kan utfallet påverka scheman – vissa skämt stryks, nya investeringsplaner görs, en lyckad kavallerichock tvingar fram nya taktiker, felslagna skördar ger kanske upphov till treskifte, och så vidare. (1992 s. 18)

Resursers mångfald av mening (polysemy på engelska) innebär att resurser kan tolkas olika. Exempelvis kan fabriken visa på kapitalistiska uppfattningar om egendom, men också på produktionens sociala och kollektiva natur. En lyckad kavallerichock och medföljande vinster i resurser kan tillskrivas de disciplinerade och skickliga kavalleristerna, och därmed stärka en aristokratisk officerskår, eller tillskrivas fältherren och därmed underkasta officerskåren en karismatisk ledare. (1992 s. 19)

Skärningen av strukturer innebär att strukturer kan mötas och överlappa. Detta sker såväl vad det gäller resurser som scheman. Kapitalistiska samhällen innebär ett produktionssätt som inkluderar såväl privat egendom som kollektivt arbete (1992 s. 19).

6.3 *Strukturbegreppet och det konstruktivistiska perspektivet*

Det centrala för undersökningens konstruktivistiska perspektiv, glappet mellan verkligheten och beskrivningar av verkligheten, ligger inkapslat i de ovan beskrivna axiomen överförbarheten av scheman, resursackummulationens oförutsägbarhet, och resursers mångfald av mening.

Således kan konstruktion, representation eller definition uttryckas som att resurser kan ha en mångfald av meningar, och representationens återverkan på verkligheten kan uttryckas som att scheman kan överföras och att resurskonsekvenserna av sådana överföringar är oförutsägbara.

7 Metoder

7.1 Analytic bracketing

Det delvis konstruktivistiska perspektivet, som utgår från glappet mellan verklighet och representation samtidigt som representationernas inverkan på verkligheter erkänns, och som kan uttryckas i de termer som ges av det preciserade strukturbegreppet, innebär användandet av särskilda metoder. En sådan metod bör kunna fånga både själva konstruktionen såväl som de faktiska konsekvenserna av sådana konstruktioner.

En sådan metod är ”analytic bracketing”, på svenska ”att analytiskt sätta inom parentes” (Gubrium och Holstein 1997 s. 118-122). För att analysera en viss konstruktion krävs att konstruktionens konsekvenser sätts inom parentes. Inom exempelvis etnometodologin sätts alla uppfattningar om sociala verkligheter grundade på erfarenhet och sunt förnuft ur spel, genom att sättas inom parenteser (1997 s. 40).

Enligt Gubrium och Holstein motsvarar konstruktionen och de faktiska konsekvenserna av frågan *hur* respektive *vad* (1997 s. 113). Frågan om hur kan i viss mån relateras till schemadimensionen av strukturer, medan frågan om vad i detta sammanhang i viss mån kan relateras till resursdimensionen. Dessa samband är dock synnerligen komplexa.

Att analytiskt sätta inom parentes, och alltså att växla mellan konstruktion och substans, används i denna undersökning för att det är fruktbart. Detta innebär att växlandet inte alltid sker, och allt material analyseras inte ständigt enligt de båda dimensionerna fullt ut.

7.2 Jämförelser som metod

Undersökningen har alltså det analytiska kunskapsobjektet strukturer, och det empiriska kunskapsobjektet är två sorters vålds- och ordningsstörande brottslighet. Kärnan i undersökningen består vidare av två hypoteser:

- a. Polisens konstruktion och hantering av ordningsstörning och våldsbrottslighet på allmän plats har rituella drag.
- b. Polisens konstruktion och hantering av våld i hemmet skiljer sig från polisens konstruktion och hantering av ordningsstörning och våldsbrottslighet på allmän plats. Konsekvensen av detta blir att våld i hemmet bestraffas i lägre utsträckning.

Dessa hypoteser är empiriska påståenden, formulerade genom ett antal operationaliseringar av det teoretiska påstående som Collins icke-självklara teori om brottslighet gör. I denna

undersökning genomgår Collins teori ett test med två empiriska utsagor av olika typ, vilket innebär ett multipelt teoritest (Stinchcombe 1968 s. 15-18).

Jämförelser är förklarande vetenskaps grundläggande metod (Collins 1975 s. 4, 164, 1982 s. 156). I denna undersökning är jämförelse inbyggd i hypotesformuleringarna. Utöver detta används jämförelser i den konkreta analysen, exempelvis för att visa hur ett visst mål är konstruerat i förhållande till hur ett annat mål är konstruerat.

8 Material

Materialet består av dels av en hierarkisk kedja av styrdokument, och dels av ett antal intervjuer med poliser på olika positioner inom ett närpolisområde. De styrdokument som används är Regleringsbrevet för Rikspolisstyrelsen och övriga myndigheter inom polisorganisationen (nedan kallat RB), Mål och riktlinjer för Polismyndigheten i ett län (nedan kallat ALM), Verksamhetsplanen för samma polismyndighet (nedan kallat VP), samt en handlingsplan för ett närpolisområde inom samma polismyndighet (nedan kallat HP). Intervjuer har genomförts med närpolisområdeschefen för ovannämnda närpolisområde, samt med sex närpoliser inom detta område. Närpoliserna har valts av närpolisområdeschefen. De har haft skiftande uppgifter, och delvis varit administrativa närpoliser, det vill säga att de jobbat med annat polisarbete än just närpolisarbete, exempelvis utredning eller uttryckning. Intervjuerna har varat i ungefär en timme vardera. De har varit öppna och semistrukturerade på så sätt att ett antal frågor har ställts.

Den enkätundersökning som har nämnts ovan är en så kallad trygghetsmätning eller medborgarundersökning. Denna använder polisen för att skaffa sig en uppfattning om hur och var medborgarna känner sig trygga och otrygga. Resultaten av undersökningen används bland annat i målformuleringar. Därför är den viktig att analysera.

9 Empirisk undersökning

Analysen av det empiriska materialet redovisas här i fyra avsnitt: hur polisens mål är formulerade, hur polisen använder målen, hur trygghetsmätningen är genomförd, och hur de två sorternas våld konstrueras och behandlas.

9.1 Hur är målen formulerade?

Här jämförs hur olika mål i relation till olika sorters våldsbrottslighet konstrueras, och dess faktiska konsekvenser. Materialet är främst styrdokumentet. Även jämförelser med hur mål relaterade till annan brottslighet är konstruerade görs.

[Polismyndigheterna skall] ägna särskild uppmärksamhet åt följande brottstyper, utan inbördes rangordning:

- narkotikabrott,

- vålds- och sexualbrott, särskilt brott mot kvinnor och mot barn,

Målet för rättsväsendet är den enskildes rättstrygghet och rättssäkerhet.

Målet för kriminalpolitiken är att minska brottsligheten och öka människors trygghet. Verksamheten skall utgå från medborgarnas intresse. (RB s 1-2)

Här anges två typer av mål: dels faktiska i form av olika typer av brottslighet som polisen skall fokusera på, och dels mer allmänt hållna mål för hela verksamheten. Substantiellt anges också att verksamheten skall utgå från medborgarnas intressen.

Här konstrueras medborgarnas intressen som sammanfallande, dels inbördes och dels med polisens verksamhet.

Riktade insatser skall därför göras mot och särskild uppmärksamhet ägnas våldsbrottsligheten. Inom denna typ av brottslighet skall gatuvåld samt våld och övergrepp mot kvinnor och barn prioriteras. (ALM s 6)

Detta preciseras enligt följande:

Riktade förebyggande insatser mot våldsbrottsligheten skall syfta till åtgärder som innebär att personer, p.g.a. risken för upptäckt och lagföring, avstår från t.ex. gatuvåld. Inom denna typ av brottslighet skall gatuvåld samt våld och andra övergrepp mot kvinnor och barn prioriteras. (ALM s 8)

I det första stycket nämns gatuvåld och våld mot kvinnor och barn på samma fot. I det preciserade stycket syftar dock den enda mer noggrant angivna åtgärden till att förebygga gatuvåld. Härvid konstrueras gatuvåld som någonting som kan förebyggas. Substantiellt föreskrivs åtgärder som exemplifieras med gatuvåld. Dessa åtgärder har en avskräckande funktion.

Mål och riktlinjer är nästa dokument i kedjan.

[Verksamhetsplanen skall] vara tydlig och med mätbara mål för verksamheten. (VP s 3)

[Polismyndigheten skall] inrikta verksamheten på fyra, prioriterade områden. (VP s 5)

För området Våldsbrottslighet ser målen ut enligt följande:

- Effektmålet är att antalet våldsbrott riktade mot kvinnor och barn skall minska

- För att öka tryggheten skall genom planerade åtgärder misshandel och olaga hot på allmän plats minska

Även här preciseras åtgärder och syften gällande våldsbrottslighet på allmän plats. Denna brottslighet konstrueras som om den har ett kausalt samband med trygghet. Vidare konstrueras den som påverkbar genom polisarbete.

Faktiskt ges åter rekommendationer för hur polisen skall bekämpa gatuvåld, men inte för hur våld mot kvinnor och barn skall bekämpas.

Ett exempel på hur preciserade målen kan vara är målen relaterade till narkotikabrottsligheten:

Antalet anmälda narkotikabrott per 100 000 invånare under 2005 skall uppgå till minst 750 i PO[1], 500 i PO[2], 425 i PO[3], 400 i PO[4] samt till 300 i PO[5]. Av de anmälda narkotikabrotten skall minst 50 procent avse unga människor i åldern 15-25 år varav minst 25 % av dessa skall avse ungdomar i åldern 15-18 år (VP s 5).

För det brottsförebyggande arbetet anges följande mål:

- Vid medborgarmätningar under våren 2005 skall uppmätta problemnivåer visa lägre värden för problem som direkt är relaterade till myndighetens prioriterade områden
[...]
- Antalet misshandelsfall på allmän plats skall minska
[...]
- Antalet omhändertagande enligt LOB skall öka i utsatta områden (medborgarmätning 2004)
[...]
- Effektmål: Genom att följa föreslagna åtgärder skall den anmälda mängdbrottsligheten minska (VP s 9)

Relaterat till våldsbrottslighet finns ett konkret mål. Detta omfattar endast misshandel på allmän plats. Detta antas verka enligt såväl konstruktions- som den faktiska dimensionen.

Vidare inträder här trygghetsmätningen som en faktor som definierar områden där polisen skall uppnå vissa resultat. Trygghetsmätningen analyseras närmare nedan, i detta sammanhang är det viktigt att uppmärksamma vilka dessa områden är som definieras.

Under rubriken Prioriteringar i Handlingsplanen återfinns, bland annat, våldsbrott. Detta är närmare preciserat på detta sätt:

Gatuvåldsbrott förhindras genom att punktmarkera **HOT SPOTS** på helgerna. Det operativa ledningsmötet ska styra vilken/vilka plaster som ska bevakas. LOB, 13 § PL och 19 § PL ska användas av all personal i förebyggande syfte (HP s 2).

Det angivna effektmålet för Våldsbrott är:

Antalet misshandlar utomhus skall **minska** förhållande till medianvärdet för de tre senaste åren (HP s 2).

På handlingsplansnivå har alltså den övergripande kategorin våldsbrott getts en specificerad innebörd som endast relateras till brott på allmän plats. Vidare anges åter endast åtgärder i relation till just denna brottslighet.

Verkan enligt såväl konstruktions- som den substantiella dimensionen antas gälla som ovan, dock med tillägget att målen, i det faktiska med största sannolikhet implicerar mer resurser, eftersom det är enligt målen uttryckta i handlingsplanen som poliserna har att omedelbart förhålla sig.

Utryckningsverksamheten har följande mål vad det gäller våldsbrottslighet:

Punktinsatser varje vecka på det näringsställe som utpekats av operativa ledningsmötet, för att få ner krogvåldet. Krogkontrollrapporter skall fyllas i vid dessa tillfällen (HP s 3).

Operativa gruppen har bland annat att utföra följande:

Särskilda trygghetsskapande åtgärder:

Gruppen skall varje arbetspass besöka området kring [Kungstorget och centralstationen]. Besöken skall dokumenteras genom händelserapporter, och följs upp genom 2005 års trygghetsmätning. (HP s 4).

Närpolisgruppen Centrum har bland annat att utföra:

Särskilda trygghetsskapande åtgärder

Under perioden jan-maj samt sept-dec ska gruppen patrullera utanför tjänstebilen minst 10 timmar i veckan på [förorten] och särskilt kring [förortstorget]. Besöken skall föras upp på händelserapporter med särskild projektkod, och följs upp genom 2005 års trygghetsmätning. (HP s 6).

För Ungdoms- och narkotikagruppen gäller:

Våldsbrott

Gruppen har var fjärde helg ett särskilt ansvar för övervakning och synlighet i Lunds Centrum mellan 01.00-04.00 (HP s 6).

Särskilda trygghetsskapande åtgärder

Gruppen skall genomföra minst 2 riktade insatser /månad i området kring [Kungstorget och centralstationen]. Dessa skall föras upp på händelserapporter med särskild projektkod, och följs upp genom 2005 års trygghetsmätning (HP s 6).

Alla dessa mål med åtföljande åtgärder fokuserar våld på allmän plats. På detta sätt konstrueras våldsbrott som bestående av våld på allmän plats.

9.1.1 Sammanfattning

Den brottslighet som i regleringsbrevet hade en särskild prioritering har successivt sjunkit tillbaka för att överskuggas av våld på allmän plats, i de styrdokument som ingår i analysen. Den målformulering som finns i relation till denna brottslighet är mycket vag.

De substantiella konsekvenserna av detta blir att en rad åtgärder gällande våldsbrottslighet på allmän plats åläggs poliserna, samtidigt som de vad det gäller brott mot kvinnor och barn endast

har att förhålla sig till målet att denna brottslighet skall minska, utan att det i dessa dokument finns några konkreta åtgärder för dem att ta till.

9.2 Hur används målen?

I detta avsnitt analyseras hur poliserna förhåller sig till målen, och hur målen används i organisationen. Materialet utgörs främst av intervjuer.

Men också mycket med uppföljningsarbete, dagligen, veckovis, men framför allt månadsvis, hur ligger vi till i förhållande till de målen vi har.[...]

I: Hur relaterar poliserna konkret i deras arbete till den här handlingsplanen?

IP: Ja, alltså för närvarande på ett mycket bra sätt, jag är mycket nöjd, vi har haft kvartalsuppföljning, det är över förväntan.

I: men hur konkret går det till? Bestämmer handlingsplanen då till exempel vilka områden polisen skall befinna sig?

IP: till exempel

I: Och vad är det mer?

IP: Ja, alltså, man kan väl säga att, vi pratar om produktionsmål, det är inget snack om det, x antal narkotikabrott skall vi producera, varav ålderskategorin ungdomar skall vara så mycket, när det gäller trafiken skall vi rapportera så mycket, minst, LA-prov, så, så, så, när det gäller effekter, så har vi lagt in i år, till exempel, att den här trygghetsmätningen, vi ska ha bättre trygghetsmätning än tidigare, [stadsbon] skall vara mer nöjd med polisens agerande, vi marknadsför det också va, men vi punktbevakar ju också vissa, som vi tycker, strategiska punkter, till exempel [Kungstorget] vi har varit på kommunen för att hjälpa den miljön, [i Förorten] har vi speciella insatser, närvaroinsatser, som vi då styr via vår handlingsplan [...]

I: Vi redovisar en brottslighet, ta till exempel, för att vara väldigt konkret, på [Kungstorget], en problembild, här är en av [stadens] otryggaste platser, när vi har frågat [stadsborna], här är en av [stadens] mest brottsfrekventa platser, det är en av de platserna som genererar mest problem, det vill säga berusade, narkotika, otrygghet, bla, bla, bla, bla, bla, vi går in och vill föra en dialog med kommunen om vissa förändringar i den miljön, vi gör vissa insatser. (intervju 7)

Ovanstående intervjuperson är chef för närpolisområdet. I hans arbete ingår det att hela tiden relatera polisernas arbete till de uppställda målen. Handlingsplanen styr också var poliserna skall arbeta. En del av arbetet sker i direkt relation till trygghetsmätningen. En av de platser som nämns är Kungstorget, som här konstrueras som en plats med olika typer av brottslighet och problem, bland annat anges det vara en av de mest otrygga platserna i staden.

De mål som nämns är sådana mål som är tydligt kvantifierade.

Och sen så har vi ålagt oss, att vi ska ha trafikkontroll, vi ska ha genomfartskontroller i [centrum], vi ska ha bilbälteskontroller, vi ska ha alkotest, ett visst antal om året.

[...]

I: Finns det andra fördelar med det här att man syns ute?

IP: Ja, det är ju att allmänheten känner sig tryggare, och det är ju ett av våra stora mål, det gör man ju undersökningar, mätningar på. (intervju 1)

Även här är de mål som nämns mål som är kvantifierade. Trygghet anges också ett viktigt mål, som relateras till mätningar av den.

I: Jag tänkte prata lite mer om den här prioriteringen du gör? Är det enligt handlingsplanen?

IP: Ja vi har ju en handlingsplan, som ligger till grund för mitt mål, min målsättning egentligen ju, jag måste ju prioritera dom här våldsbrotten, 110-brotten som de heter, det är ju våldsbrott, olaga hot också, det faller inunder, det finns en rad som [ohörbart] , misshandel, rån, olaga hot, och den typen, kvinnofridskränkning, allt som har med människofrid att göra, dom får jag prioritera, för där har vi ett mål ju, som vi försöker nå, och är på väg, vi hoppas det i alla fall, (intervju 2)

Åter igen finns en stor medvetenhet om olika mål, och även specifika mål för just denna polis arbete. Detta är giltigt såväl konstruerat, som faktiskt, målet anges som inom räckhåll.

9.3 Trygghetsmätningen

Detta avsnitt ger en analys av den Medborgarundersökning som polisen genomfört under 2004. Mot slutet av detta avsnitt används begreppet problem vid upprepade tillfällen.

Verksamheten bedrivs ytterst i medborgarnas intresse. Det är därmed medborgarnas krav på verksamheten som är avgörande för bedömningen av om Närpolisområde[t] utför sitt uppdrag väl. **Trygghetsmätningar ska göras årligen** (HP s 1).

Det har tidigare visats hur tanken om att verksamheten bedrivs i medborgarnas intresse konstruerats. Detta avsnitt analyserar den trygghetsmätning som genomförts under 2004 i närpolisområdet. Analysen fokuserar själva frågeformuläret, sammanställningen av resultaten samt några andra punkter.

Det är här fråga om konstruktion av verkligheten i en organisatorisk kontext. Analysen längs den konstruerande dimensionen företas här således på ett annorlunda sätt, det vill säga själva processen av att genomföra, tolka och förhålla verksamheten till en trygghetsmätning utgör själva konstruerandet.

9.3.1 Frågeformuläret

Formulärets första fråga handlar om problem där respondenten bor. De delfrågor som är av intresse här är:

1. Tycker Du att de problem som nämns här nedan förekommer där Du bor, och upplever Du det i så fall som ett stort, litet eller inget problem?
  - g) Folk som bråkar och slåss, utomhus?
  - h) Kvinnor som antastas

Frågan om våldsbrottslighet ger bara utrymme för sådan våldsbrottslighet som inte förekommer i hemmet. Våldsbrottslighet mot kvinnor fångas inte upp – antastning har visserligen ett element av våld i sig, men en mindre sådan än misshandel (att slåss).

Fråga 3-4 handlar om respondenten varit utsatt för fysiskt våld det senaste året, och hur allvarligt detta våld i så fall varit.

5. Vem utsatte Dig för detta våld?

1. Bekant
2. Främling

Relationen är inte närmare specificerad här, vilket den skulle kunna vara. Då skulle relationsvåld kunna skiljas ut som en typ av brottslighet.

6. Har det de senaste 12 månaderna förekommit våld mot Dig...

a) ...inne i Din bostad	Ja, _____ gånger
b) ...i någon annans bostad?	Ja, _____ gånger
c) ...på Din arbetsplats?	Ja, _____ gånger
[flera frågor om våld på allmän plats]	Ja, _____ gånger

Här finns det möjlighet att separera våld på allmän plats och i bostäder.

11 Har det under de senaste 12 månaderna hänt...

d) ... att Du oroat dig för att bli överfallen eller misshandlad i området där Du bor?

Denna fråga mäter inte specifikt oro för våld i bostäder.

12. Om Du går ut ensam sent en kväll i området där Du bor, känner du dig då trygg eller otrygg?

1. Trygg
2. Otrygg
3. Vet ej

Det finns ingen motsvarande fråga för otrygghet i hemmet.

13. Finns det några speciella personer i området Du bor som Du är rädd för?

1. Ja, en
2. Ja, flera
3. Nej

Det går inte att utläsa dessa speciella personers relation till respondenten.

Fråga 14 behandlar huruvida respondenten avstått från diverse aktiviteter på grund av otrygghet eller rädsla för hot, ofredande eller att bli utsatt för våld. Inga av de angivna aktiviteterna försiggår i bostäder.

20. Upplever du någon eller några platser som otrygga om du går ut sent en kväll i centrala [staden]? (du får sätta flera kryss).

[...alternativ för sju allmänna platser i staden]

8. Annat område eller annan plats

Frågan om otrygghet handlar här alltså bara om allmänna platser. Det är härvid viktigt att lägga märke till att frågan rör dessa platser sena kvällar. Gällande själva frågeformuläret att ett flertal frågor som rör våld och otrygghet är fokuserade på allmänna platser. Eventuellt våld i hemmet kan visserligen fångas upp genom fråga 6, men det finns alltså skillnader i hur specifik denna information kan bli. Frågorna om våld och otrygghet härstammande från specifika personer är inte konstruerade på ett sätt som möjliggör utskilnad av eventuellt relationsvåld. De platser som är möjliga att specifikt ange som otrygga är uteslutande allmänna platser. Detta är en fråga om betänkligheter vad det gäller trygghetsmätningens validitet, det vill säga frågan om vad som verkligen mäts (jmf Lundquist 1993 s. 99).

9.3.2 Trygghetsmätningens data

Utöver själva frågeformuläret ingår en sammanställning i form av ett stort antal diagram i materialet. Vissa av dessa resultat analyseras här. Denna analys är viktig av två skäl: dels för att visa eventuella problem vid uttolkandet och dels för att visa det komplexa i sådant uttolkande, och därmed eventuella risker med att låta verksamheten delvis styras av sådana resultat.

Det råder stor skillnad mellan hur otrygga de platser som anges som alternativ i fråga 20 upplevs – från 12 % till 57 %. De två platser där riktade insatser skall genomföras enligt Handlingsplanen, Kungstorget och Centralstationen, tycker 40 % respektive 30 % är otrygga platser sen en kväll. Vidare varierar hur otrygg platserna upplevs beroende på var respondenten själv bor. Detta denna skillnad varierar mellan 9 och 25 procentenheter. Detta förhållande kan bero på flera olika orsaker, som dessutom kan verka för sig, med eller mot varandra. Två typer av orsaker kan anges. Den ena orsaken är att respondenter boende på vissa platser på aggregerad nivå upplever låg otrygghet på vissa platser eftersom de helt enkelt inte besöker dessa platser särskilt ofta.

Vistelse på platsen är således en mellanliggande variabel. Ett exempel på att så skulle kunna vara fallet är att de respondenter som bor på en plats på längst avstånd från de otrygga platserna i allmänhet har lägre otrygghetstal. För att ytterligare komplicera bilden kan det dock vara så att vistelse på platsen som mellanliggande variabel kan öka tryggheten – så är fallet med en plats, där respondenter som bor närmast har ett betydligt lägre otrygghetstal. Ytterligare ett fenomen med anknytning till den mellanliggande variabeln vistelse är att en plats som bland annat fungerar som stadsbussterminal har avsevärt högre otrygghetstal hos respondenter boende på en plats dit det kan förväntas att en del av dessa respondenter tar sig med stadsbuss.

För att ytterligare komplicera denna bild kan det dock sägas att otrygghetstalen för en annan grupp respondenter, boende på en annan plats dit det dock också kan förväntas att en del

tar stadsbussen är i nivå med övriga respondentgrupper. Detta i sig talar för förekomsten av ytterligare bakomliggande och/eller mellanliggande variabler.

I själva verket är det så att mätningen av upplevd otrygghet på vissa platser vid vissa tider, uppdelade på respondenternas bostadsort, påverkas av två grupper av vardera stora antal ekologiska variabler, det vill säga variabler som kan hänföras till dels platsens och dels bostadsortens beskaffenhet. Dessa ekologiska variabler kan dessutom interagera. Vidare finns en central mellanliggande variabel i form av vistelse, och som dessutom själv verkar icke-linjärt.

Oavsett detta är det givetvis så att data om vilka plaster som upplevs som otrygga kan vara ett värdefullt instrument för polisen i dess arbete. Inom det studerade närpolisområdet är det inte den enskilda platsen med högst otrygghetstal som fokuseras i de riktade åtgärderna. Om vi alltså bortser från eventuella bakomliggande och/eller mellanliggande variabler uppstår frågan vad det är, och som är att hänföra till dessa platser i sig, som skapar otrygghet och som motiverar riktade insatser från polisens sida? Av den data som ingår i denna undersöknings material går detta inte att utläsa, och därför söks svaret i intervjumaterialet, som härvid främst analyseras faktiskt.

IP: Vi har också ett mål att vi ska försöka att påverka medborgarundersökningen Ett exempel på det är [...på Kungstorget] där vi ska öka vår synlighet, öka antalet besök, plus att vi ska en låg tolerans mot problem som uppstår inom det här angivna området [...]

I: Vad är det för typer av problem?

IP: Ja alltså, [Kungstorget] har uppfattats som en av de otryggaste platserna i Lund, målet är att göra den platsen tryggare, och det vill vi göra genom att vara frekventa, att besöka platsen ofta, och låg toleransnivå är att försöka beivra alla brott, det kan vara ett problem, därför den besöks ofta, den är en portal in till [stadens] centrum och det är många människor som besöker den, eller som passerar den, så på det sättet så kan där vara mycket att göra, på helgerna är där svarttaxiproblem, på dagtid kan det vara att man cyklar på trottoaren, där är alltid trafik. Vaneförbrytarna, alltså blandmissbrukarna och alkoholmissbrukarna besöker ofta den platsen, så lågtolerans, ofta är det dom som stör den så kallade allmänna ordningen, eller sitter utanför butikerna, gör så att vissa människor inte vågar gå in där, eller känner obehag. Brottet kan utgöra ett ringa narkotikabrott, att man är, befinner sig på platsen och är narkotikapåverkad, inte sällan har vissa av dem vapen på sig, i form av knivar, man har ofta narkotika på sig, och sen ibland blir det också ofredande dom kan skrika åt andra, okvädingsord till exempel.

I: så det finns en mängd blandad brottslighet som kommer av ett antal personer, helt enkelt?

IP: ja, alltså friktioner uppstår alltid på platserna som besöks av en mängd personer, och det gör dom just här, så det är naturligt att det är just här, så det är inte konstigt att blandmissbrukarna och vaneförbrytarna står för en stor andel, eller om man skulle ha en procentsats på den otryggheten, så vi har valt att inrikta oss på dem, framför allt, men eftersom vi är där ofta blir det ju andra brott också, så det är ett mål när det gäller medborgarundersökningen - men där är även systembolaget, t ex, svartsprit då, om man langar till yngre, inför helgen, kan vara ett problem, tågstationen, det är ofta det händer bråk på tågen, centralstationen drar alltid till sig folk som är kriminella, vi har fickstölder, kriminella som kommer till [staden] för att begå brottsliga handlingar åker ofta via centralstationen, så det är en intressant plats för oss. (intervju 5)

Vi besöker olika platser där vi har, [Kungstorget]... vi kan ju inte säga att bettleriet och det här är något jättestort kriminellt brott, det är ju inte så, det är mest bara att allmänheten tycker då att det är otrevligt och vi är där för dens skull vi, vi ser ju, har vi någon av de här a-lagarna som är efterlyst, eller vi har någon av a-lagarna som vi ser mår dåligt, så gör vi ju ett ingripande, socialt ingripande, vi tar dom också va,
[...]

Vi ska se till då, vissa platser, [kungstorget], a-lagarna, då om det är för stökigt [ohörbart] och prata med dom, [ohörbart], titta efter efterlysta [...]

Ja, det är ju allmänhetens reaktion, det var ju mycket skrivelser om [kungstorget], att man skulle ta bort a-lagarna därifrån, de skulle inte få finnas där, så det finns ju ett visst klientel människor som har alkoholproblem, vi kallar dem för a-lagare, och dom föryngras, det fylls på i potten hela tiden, dom dör av i relativ tidig ålder, och så fylls det på unga, sen går det runt så här, det är en viss typ av människor som, och dom samlas på ett ställe, där har dom sin gemenskap, man delar på en flaska vin, och man är kompisar, dom är lite stökiga, störiga, har oftast dåligt med pengar, och försöker på ett eller annat sätt få mer pengar, genom att kanske bettla pengar av folk och sånt, och det är det vi håller efter, just bettleriet, och sådan saker, ordningsstörande delar av dom. Sen att få bort dom från stan, det kan vi glömma, då får i så fall socialen, på ett eller annat sätt ta hand om de här, sätta in dem på hem, och vårda dem, men det finns inte resurser i samhället för detta och , jag menar, en del av dem vill helt enkelt inte , och sätta in dem i en helt vanlig bostadslägenhet det skapar helt plötsligt problem där, så att vi har frälsningsarméns natthärbärke och där bor dom och så är dom ute på stan, dom blir utslängda där, vid ett visst klockslag får dom inte vara där längre, och då går dom ner på [kungstorget], det är deras hem, helt enkelt, så att vi är där och håller ordning, vi har oftast en god relation. (Intervju 3)

Det är ju ur ett samhällsperspektiv inte särskilt värdigt att jobba på det här sättet, med repressiva åtgärder mot missbrukare och psykiskt sjuka personer, men det är vad vi gör. (intervju 7)

I dessa intervjusvar är det tydligt att detta polisarbete till en ganska stor del förknippas med att på olika sätt kontrollera personer med missbruksproblem och som ofta vistas på Kungstorget. Av den andra intervjun framgår att dessa personer dock tillbringar nätterna på härbärgen – de vistas på torget dagtid. Ett antal orsaker till otrygghet vid torget anges. En anledning som förs fram är att dessa personer med missbruksproblem bettlar pengar eller är stökiga.

Vilka orsaker trygghetsmätningens respondenter har för att känna sig otrygga där går som sagt inte att utläsa av datan. Det som däremot går att avläsa är att respondenterna besvarat frågan om vilka platser de sent en kväll (understruket) upplever som otrygga.

Med ledning av det tillgängliga materialet är det alltså inte alls säkert att det är missbrukarnas aktiviteter som ligger bakom respondenternas upplevda otrygghet. I de riktade åtgärderna är det så att patrullering sker på Kungstorget på sena kvällar också, och denna verksamhet kan således vara motiverad utifrån resultatet av medborgarundersökningarna. Det

tredje utdraget anger samtidigt en medvetenhet om att det inte är det mest lämpliga sättet att arbeta.

Indikationer på att polisens verksamhet på Kungstorget har rituella drag är att den sker ofta, vilket kan tyda på standardisering, att brotten inblandade ofta är av en mindre allvarlig sort, vilket talar för ceremonialitet och symbolik. Den försiggår vidare på allmän plats, så att övriga medlemmar av samhället kan betrakta den. Förutom ovanstående finns det fler problem associerade med genomförandet av en undersökning av denna sort. Våld mot barn mäts till exempel inte alls – enkäten riktar sig till personer i åldrarna 16-85 år (Polisens medborgarundersökning, Teknisk beskrivning).

Utöver att frågorna mäter olika typer av våld med olika specificitet, uppkommer problem med reliabiliteten vid en postenkät, exempelvis beroende på vilka respondenter som faller bort. I Handlingsplanen associeras trygghetsmätningen med medborgarnas intressen och krav på verksamheten. I allmänhet är enkätundersökningar inte en gängse metod för att tillvarata krav och intressen från medborgare, en jämförelse kan härvid göras med opinionsundersökning kontra val.

9.3.3 Sammanfattning

Den konstruktion i ett organiserat sammanhang som genomförandet av trygghetsmätningen utgör har sådana egenskaper att glappet med verkligheten kan tänkas bli framträdande. Frågeformulärets utformning innebär i sig att olika sorters våldsbrottslighet fångas upp och framträder på olika sätt. Vidare inträder ett stort antal mellanliggande och eller bakomliggande variabler i datan, vilket också påverkar glappet. Enligt materialet handlar polisen i verkligheten utifrån den konstruktion som trygghetsmätningen innebär, bland annat avseende vilka platser som ges större uppmärksamhet. Härvid tillämpas scheman om otrygghet på nya faktiska omständigheter.

9.4 Några kontraster

I detta avsnitt ges ett antal kontrasterande konstruktioner av olika sorters brottslighet. Både våldsbrottslighet på allmän plats såväl som i hemmet behandlas. Utöver detta ges exempel på hur polisen konstruerar och hanterar andra typer av brottslighet. Syftet är att visa på skillnader, bland annat i hur polisen uppfattar sin egen möjlighet att ingripa eller påverka.

Därför att, det är ju, det är ju det [oprovocerat gatuvåld] som är, det som är det stora brottet, så att säga va, det är ju det som händer på centrum, på stan, det är inte att folk begår väskryckningar, kör rattfulla, [...]

Men då får vi liksom det här att det begås mycket oprovocerade misshandel, såhär, så då kommer vi överens i princip här och det styrs ju då ifrån ledningen härinne, vi ska bekämpa det här, vi ska avsätta folk för det, vi ska göra så här, och då får vi direktivens och sen är det upp till oss att följa direktiven, fast vi själva är ju med i diskussionen oftast i hur vi ska lösa problemen, för dyker det upp problem är det ju allas problem [...] det är ju mest en människa som inte har med saken att göra som är på väg hem och sen möter han helt plötsligt två stycken som bara [ohörbart], som bara är ute för att shosh! Dom ska vi, dom ska vi komma åt, dom ska vi plocka bort och dom ska veta då att vi finns där och gör dom det här så är risken uppenbar att vi kommer att åka dit för det här [...]

Det är inte du och jag, [förövaren av gatuvåld] för du och jag är inte funtade så, vi har inte det temperamentet, vi har inte den mentaliteten, vi skulle aldrig kunna tänka oss att slå en annan människa, [...] det är ju inte den vanliga människan utan det är gäng, smågäng, det är vissa människor som är mer aggressiva än andra, som har svårt att, som använder händer, så det finns ju vissa där som vi kan peka ut och som vi säger är han ute på stan ikväll va så blir det bråk, så det gäller att vi håller ögonen på, att vi tittar på honom litegrann så han vet att vi är där, för han vill inte åka dit, men han är en bråkstake,

Här konstrueras våld på allmän plats som det stora brottet, och att det är det som händer på stan. Polis anger också en situation där polisen reagerar kraftfullt på sådan brottslighet, resurser skall avdelas, alla skall engageras. Anledningen till att oprovocerat våld är viktigt för polisen anges vara för att det är någon som inte har med det att göra som utsätts. Förövaren konstrueras om annorlunda, avvikande, som någon som inte tänker som andra vanliga människor. Förövarna är personer som polisen håller ögonen på och är inriktade på att bevaka och bestraffa.

om vi tar kvinnomisshandel, så finns det ju andra, det finns ju sådana här mansgrupperingar då va och dom försöker ta hand om varandra och sitter och pratar igenom varför slår jag min hustru [ohörbart, 1-2 ord] och de där hoppas vi ju också på, att dom ska kunna ta över sen, men i det minutoperativa hustrun har blivit slagen hemma, mannen är den som har slagit, bevisligen, han har misshandlat sin fru, det är, han ska in här, det är liksom inte det här att jaa, det var väl inte så farligt... han vill ju gärna hävda då att hon använder mun och han använder händer va, hon är en riktig satkärning och jag orkar fan inte höra henne, och därför så lappa jag till henne för att få tyst på henne, så är det oftast när man diskuterar, när vi kommer dit, men då är det ju så, han har slagit helt enkelt, så och då blir han gripen själv då va, och oftast blir han gripen och införd här, vi videofilmar kvinnans skador för att dokumentera

Här anges ett alternativt sätt att förebygga våldsbrottslighet, genom samtals- eller gruppterapi. En inblick ges också i förövarens sätt att resonera. Genom att kontrastera detta med förövarbilden ovan framträder skillnader. Även om det anges att hustrun har blivit misshandlad, är kvinnomisshandlaren konstruerad som en person som har rationella motiv till sitt handlande, samtidigt som förövaren av gatuvåld är utdefinierad. Förövarna av gatuvåld skall kommas åt, plockas bort och hållas ögonen på, medan förövaren av våld i hemmet skall samtala i grupper.

Krogarna till exempel, misshandelsfall, vi har ju möte med dom ofta ju, där vi lägger upp att så och så många väktare måste du ha, nu har vi haft si och så många anmälningar, samlar dom, diskutera med dom, vi vill inte ha det på

detta viset, ha en vakt till, se till utanför, hela tiden styra upp, och framförallt utskänkningsen, då, tillsammans med kommunen ha kontroller, krogkontroller, där vi ser, är det överförfriskade människor därinne, eller hur ligger läget, har dom för mycket innanför västen, har dom fått för mycket är det dom som utskänker för mycket, får vi stoppa det, säga till dom att ni får inte överutskänka här utan, för vi får alltså problem, och på det viset hjälps vi åt att förebygga brott.

[...]

Jag tror vi har bra kontroll på det mesta, ute på plats, alltså allmänna restauranger, [och andra nöjesställen] eftersom vi har så mycket kontakt med dom, [ohörbart] problem, då samlar vi alla anmälningarna, typ en restaurang som [nattklubben], som vi hade problem med, då samlar vi alla anmälningar, jag hade min roll i det hela, att varje gång jag såg [nattklubben] tog jag en arbetskopia, som det heter, sen samlade vi alla dom, så kallade vi in, så vi vill inte ha det på detta viset längre, och då har vi koll på läget,

I: och då genomförde dom...?

IP: då genomförde dom, annars är kommunen involverad här också, så att sköter dom sig inte med utskänkningsen och allt det, drar man in tillståndet, man har pressen på sig, då är det bättre att ha ett samarbete med polisen, och lösa det på bästa sätt, bäst för alla parter, även för oss, så koll, det kan man lugnt säga att vi har, över hela linjen. (intervju 2)

I dessa fall har den intervjuade polisen en tydlig bild av framför allt hur misshandel på allmänna platser skall bekämpas och förebyggas, och en rad konkreta åtgärder räknas upp. Polisen samarbetar med kommunen, och har alternativa metoder, som till exempel att dra in tillstånd, och att ha möten. Misshandel på allmän plats konstrueras som en brottslighet som polisen har god kännedom om, och har flera olika metoder att förebygga och beivra. Detta torde gälla faktiskt också, den nämnda nattklubben är ett konkret fall.

Vad vi då inte kan göra, som områdespolis, du kan inte göra någonting åt misshandelsfall inom hemmets lyckta dörrar, där har du ingenting, alltså inget medel att komma in och prata med dom, det kan vara ibland så att det bor en i mitt område som har varit utsatt för mycket, och dom har då ett besöksförbud, till exempel, och den här håller på och bryter mot det besöksförbudet, att då kontaktar utredaren oss, och talar om att nu bor den och den på den adressen och, ofta är det då män tyvärr, som, han ser ut si och så, och ser ni han i området så får han inte vara där, så man kan hjälpa till med sånt, annars kan vi inte göra mycket åt det som sker innanför hemmets dörr.

I: Varför inte?

IP: Hur ska man göra? Ska man gå hem och ringa på dörren och fråga om vi kan hjälpa dom?, Nä det kan vi inte va, utan där är det ju gången med att det upptäcks ju genom en anmälan, det är ju så det kommer fram att det pågår någonting, och då får dom ju förhoppningsvis både ombud och en utredare, så finns den gruppen av personer va, men rent konkret nä, alltså vi gör, utom det här som jag säger då att dom får besöksförbud och vi tittar till när vi är i området så den personen inte är där va, men inte annars

[...]

I: Gör ni någonting där? [klotter]

IP: ja alltså vad man kan göra, rent generellt, är ju att uppmana att folk som faktiskt har sett dom här klottrarna när dom gör det, att våga göra en anmälan, det är sådant vi kan jobba med, att våga stå för att dom såg att det var den och den ungdomen som gjorde det, men sen jobbar vi ibland på en lite lägre basis, och det är ju det att det vi får kännedom, det sladdras mycket om att det är den och den som klottrar, man kan gå hem till föräldrarna, utan att man har en anmälan, och utan att man kan påstå att det är deras barn, man kan bara tala om att i området talas det om, så får ju dom tala till sina barn, så på något sätt ibland så jobbar man ju som en länk mellan soc, och

det som man gör aktivt och om det finns en konkret anmälan av polisen va, där någonstans i det här landet för att undvika att det egentligen skall bli föremål för polisen (intervju 4).

Här konstrueras våld i hemmet som ett brott som polisen inte kan göra någonting åt, utom om det finns en anmälan, och det är bara genom en anmälan som brottet kommer till polisens kännedom. Detta kan kontrasteras med hur klotter konstrueras, visserligen som ett brott som är svårt att komma åt, men också ett där polisen har viss möjlighet att agera utan anmälan, och också att komma in och prata.

I: Finns det något problem där, finns det någon som du tycker borde veta mer om det här?

IP: ja absolut, det, absolut, våran kriminaljour, till exempel, med våra inre och biträdande befäl, har inte alls, några har kanske, men inte alla, har inte den kompetensen på det här området, och då pratar vi, då kan vi prata så grova brott som våldtäkter till exempel, just att man inte, vet riktigt, ja man vet det här hur man ska agera, med man ska spärra av brottsplatser och så vidare, men i själva bemötandet med den som kommer hit i form av att faktiskt många gånger krävs en bra förhållningsledare som tar hand om den som har blivit utsatt, det görs inte alla gånger, utan det [ohörbart] många gånger att det är folk som får ta dom förhören som inte har kompetens till det, och dom ärendena är så otroligt viktiga just i inledningsskedet, så det är väldigt viktigt, men det händer att det har hänt att man har, ja felaktigt ha upplyst om sådana saker som kan gälla vid en våldtäkt, om en våldtäkt har hänt på helgen, till exempel och så kommer man på onsdagen, och så kanske frågan dyker upp om det finns någon anledning att göra en gynekologisk undersökning för att söka spår, så vid något tillfälle har man fått felaktig information och till den sagt då nå det behövs inte, medans vi här då vet då att man kan faktiskt söka spår då upp till en vecka då till exempel, så det är massa sådana små bitar som kan vara viktiga, så att men där är en oerhört viktig plats i polishuset , för det är som sagt var inte alla utav dom här som blir utsatta som kommer mellan åtta och fyra, och då blir det ibland att man hör av sig till oss, och så kan vi hjälpa till med det som vi kan, men ofta är vi inte här efter fyra, kommer man då in så brister det emellanåt det gör det absolut,

Detta är ett av fåtal exempel på att problem påpekas i den egna organisationen. Tolkat faktiskt innebär det att brott mot kvinnor och barn inte alltid behandlas på ett sätt som maximerar möjligheten till beivrande, beroende på hur kompetens och kunskap är fördelat både i organisationen och över dygnets timmar.

Trenden med ett sjunkande antal anmälda narkotikabrott bröts under 2003 för att under 2004 vara ett tydligt trendbrott mot ökat antal anmälda brott. Ökningen var 13 procent till 4993 brott. Polismyndighetens satsning skall fortsätta.

[...]

Efter första halvåret 2004 kan konstateras att vissa brottstyper har ökat jämfört med samma period 2003. Störst procentuell ökning har skett vad avser fullbordade våldtäkter mot kvinna såväl över som under 15 år och såväl utomhus som inomhus. (ALM s 5)

Här beskrivs två typer av brottslighet. Båda anges ha ökat, men den sort som anges som havandes den största ökningen preciseras inte närmare. I relation till narkotikabrottsligheten anges att polismyndighetsn ökning skall fortsätta.

10 Resultat

Redovisningen av resultaten görs i relation till två centrala delar av undersökningen som inledningsvis presenterats men som inte getts mycket utrymme i själva redovisningen av empirin. Dessa delar är hypoteserna och strukturer.

Vad det gäller hypoteserna har belägg för hypotes b framkommit: Det finns klara skillnader i polisens konstruktion såväl som hantering av de två sorternas brottslighet. Den organiserade såväl som den individuella konstruktionen skiljer sig. Konstruktioner relaterade till våld i hemmet är ofta mindre specifika, innehåller mer sällan konkreta åtgärder, och ger mindre utrymme för poliserna att agera och påverka. De faktiska konsekvenserna av dessa konstruktioner kan härledas på två sätt: dels genom det konstruktivistiska antagandet om att människor handlar enligt representationer av verkligheten, och således påverkar denna, men framförallt genom undersökningens analytiska kunskapsobjekt.

Konstruktionerna inbäddade i styrdokumenterna blir tillsammans med dessas medföljande resurser för styrning strukturer, som styr polisernas handlande: de har exempelvis inget konkret mål att arbeta mot vad det gäller denna brottslighet, samtidigt som de måste avsätta tid för uppfyllandet av andra, mer specifika mål.

Hypotes a är svårare att belägga. Det fenomen som här tas upp är hur poliserna konstruerar och hanterar arbetet fokuserat kring Kungstorget, en plats som anges som otrygg i trygghetsmätningen och som poliserna också konstruerar som otrygg. Denna konstruktion glappar mot verkligheten på grund av utformningen och tolkningen av trygghetsmätningen – platsen är inte nödvändigtvis den mest otrygga, faktorer endogena till platsen behöver inte orsaka eventuell otrygghet, och faktorer som enligt poliserna förklarar otryggheten med samvarierar troligen inte tidsmässigt med den eventuella otrygghet trygghetsmätningen mäter. Vidare tillstår att den brottslighet som beivras på detta sätt inte alltid är särskilt allvarlig, och att arbetssättet inte nödvändigtvis är det mest lämpliga. Detta kan peka på att verksamheten på Kungstorget fyller andra funktioner (jmf Stinchcombe 1968 s. 84). Indikationer på rituella drag finns alltså.

11 Diskussion

Tre teman diskuteras här: undersökningsprocessen, de empiriska resultaten och de teoretiska konsekvenserna.

Själva processen har framför allt utmärkts av en induktiv-deduktiv spiral, liknande den Davis beskriver (s. 131 i Sjöberg 1999), även om processen vridits endast inte riktigt ett helt varv; undersökningen hade från början ett explorativt syfte där relationen mellan organisationsendogena faktorer och de typer av brottslighet polisen kom i kontakt med centrerades. Det var först under den sist genomförda intervjun som fröet till föreliggande frågeställning såddes. Under den kraftiga gödning Collins teori innebar slog frågan snabbt ut till något som sågs som mer fruktbart än den ursprungliga, och fokus för undersökningen skiftades. Detta har haft den något negativa konsekvensen för undersökningen att de genomförda intervjuerna inte kunnat utnyttjats fullt ut.

Detta i sin tur har fått konsekvensen att den empiriska redovisningen stundtals är av en mer exemplifierande art. Stora delar av materialet är specifikt inte bara för ett visst närpolisområde, utan kanske för en viss polis berättelse. I andra delar är materialet, och således analysen och resultaten mer generella. Detta gäller styrdokumentet. Utöver detta har *analytic bracketing* använts på en ganska grund nivå, och inte heller med någon jämnhet över materialet.

Eftersom en jämförande metod, med tillhörande utgångspunkter om att fokusera på variation (jmf Collins 1975 s. 4, 164, 1982 s. 156) dock bygger på att synliggöra skillnader kan resultaten ändå betecknas som giltiga. Detta leder till frågan om de teoretiska konsekvenserna av dessa resultat. Hypotes a är direkt deducerad av Collins teori, medan hypotes b kommer av en logisk slutledning om att viss brottslighet inte bestraffas, beroende på samhällets stratifiering. Detta kan betyda två saker.

Antingen kan handlingarna som inte bestraffas i större utsträckning ha samma rituella funktioner som brott-och-straffritualer, eller så kan det vara så att vissa handlingar inte bestraffas för att bestraffandet av dem inte fyller rituella funktioner i motsvarande stratifieringen av samhället. Denna bild kompliceras ytterligare av att våld i hemmet längs könslinjer fyller den faktiska funktionen att upprätthålla stratifieringen enligt kön. Denna stratifiering upprätthålls på fler sätt än genom våld. (jmf Collins 1975 s. 230)

Våld i hemmet kan svårligen betraktas som rituellt, av den anledningen att det inte involverar en större grupp människor. Detta i kombination med ovanstående om våldets faktiska funktion innebär slutsatsen att våld i hemmet bestraffas i lägre utsträckning för att det inte fyller någon rituell funktion i upprätthållandet av stratifieringen längs kön, särskilt så eftersom det snarare är så att våldet i sig upprätthåller denna stratifiering.

Vad det gäller bestraffandet av våld och ordningstörning på allmän plats finns indikationer på rituella drag. Collins har utrett korrespondenser mellan olika samhällens karakteristika och förekomsten av olika typer av ritualer (1975 s. 216-219). Det har inte varit möjligt att inom undersökningens ram varken fastställa det svenska samhällets konstellation av dessa karakteristika, eller vilken typ av ritualer polisens verksamhet i bestraffandet av våld och ordningstörning på allmän plats inneburit.

Återstår således frågan om hur Collins teori passar in i ett kriminologiskt sammanhang. Det centrala är att de flesta av de redovisade kriminologiska teorierna mycket väl kan samexistera med Collins teori, som förklarar varför brottslighet som fenomen finns. Detta eftersom de flesta kriminologiska teorier förklarar varför vissa individer sysslar med brottslighet. Exempelvis kan låg självkontroll eller biologisk predisposition innebära att även om bestraffandet av brottslighet fyller rituella funktioner, är det just individer med dessa karakteristika som blir ritualernas råmaterial. Den centrala frågan rörande huruvida en kriminologisk teori är kompatibel med Collins teori är hur samhället betraktas. Således är teorin om *reintegrative shaming* inte särskilt kompatibel med Collins teori eftersom den behandlar brottslighet som något avvikande. Teorier betecknade som social inlärningsteorier eller teorier om differentierad associering kan dock exempelvis samexistera med Collins teori. Slutsatsen av detta resonemang är att även om Collins teori är giltig kan vissa kriminologiska teorier förklara varför vissa individer blir råmaterialet för ritualerna, även om samhällets stratifieringsprinciper speglar vilka handlingar som definierats som brottsliga.

Tillämpad på skillnader i konstruktionen och hanteringen av våld och ordningsstörning på allmän plats och våld i hemmet har Collins teori visat sig bärkraftig, också i det att lägre grad av bestraffning för viss brottslighet kan förklaras med att sådan bestraffning inte fyller någon rituell funktion. Collins konflikteoretiska perspektiv med separation av "fakta" och "värden" (1975 s. 21-24) borgar inte för konstruktiva förslag. Dock är de i dessa termer fakta som framkommit värda att sammanfattas för att ligga till grund för var och ens värdering av vad som bör göras.

Det råder ett avsevärt glapp mellan konstruktionen otrygghet och eventuell verklig otrygghet. Våldsbrottslighet och ordningstörning på allmän plats konstrueras annorlunda än våldsbrottslighet i hemmet. Det finns indikationer på att dessa olika konstruktioner medför att våld i hemmet bestraffas i mindre utsträckning. En del polisarbete på allmän plats har rituella drag.

12 Material

Regleringsbrev för budgetåret 2005 avseende Rikspolisstyrelsen och övriga myndigheter inom polisorganisationen.

Allmänna mål och riktlinjer 2005 – Styrdokument på länsnivå

Verksamhetsplan 2005 – Styrdokument på länsnivå

Handlingsplan 2005 – Styrdokument på närpolisområdesnivå

Intervjuer

Närmare information kan ej ges av anonymitetsskäl. Materialet finns hos författaren.

13 Referenser

Collins, R, 1975: *Conflict Sociology: Toward an Explanatory Science*. New York: Academic Press.

Collins, R, 1982: *Sociological Insight – An Introduction to Non-Obvious Sociology*. New York: Oxford University Press.

Durkheim, E, 1895/1958: *The Rules of Sociological Method*. Glencoe: The Free Press.

Gottfredson, M, R – Hirschi, T, 1990: *A General Theory of Crime*. Stanford: Stanford University Press.

Gubrium, J, F – Holstein, J, A, 1997: *The New Language of Qualitative Method*. New York: Oxford University Press.

Lundquist, Lennart, 1993: *Det vetenskapliga studiet av politik*. Lund: Studentlitteratur.

Olsen, J, P – Cohen, M, D, - March, J, G, 1972: "A Garbage Can Model of Organizational Choice", *Administrative Science Quarterly*, vol 17, nr 1, 1-25.

Paternoster, R – Bachman, R, (red) 2001: *Explaining Criminals and Crime: Essays in Contemporary Criminological Theory*. Los Angeles: Roxbury.

Reinarman, C – Levine, H, G, (red), 1997: *Crack in America: Demon Drugs and Social Justice*. Berkeley: University of California Press.

Sampson, R, J – Laub, J,H, 1993: *Crime in the Making: Pathways and Turning Points Through Life*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Sewell, W, H: 1992: "A Theory of Structure: Duality, Agency, and Transformation", *The American Journal of Sociology*, vol 98, nr 1, 1-29.

Stinchcombe, A, L, 1968: *Constructing Social Theories*. Chicago: Chicago University Press.

14 Bilaga: Utsatthet för misshandel enligt kön och plats

Anmälda brott, 2004	
Hela landet	Antal
0355 - Missh, utomhus, mot kvinna 15 år eller äldre, obek med offret	3248
0356 - Missh, utomhus, mot kvinna 15 år eller äldre, bek med offret	3342
0357 - Missh, utomhus, mot man 15 år eller äldre, obek med offret	15054
0358 - Missh, utomhus, mot man 15 år eller äldre, bek med offret	4928
0365 - Missh, inomhus, mot kvinna 15 år eller äldre, obek med offret	2314
0366 - Missh, inomhus, mot kvinna 15 år eller äldre, bek med offret	13003
0367 - Missh, inomhus, mot man 15 år eller äldre, obek med offret	6571
0368 - Missh, inomhus, mot man 15 år eller äldre, bekant med offret	6213
0375 - Grov missh, utomhus, mot kvinna 15 år eller äldre, obek m offret	137
0376 - Grov missh, utomhus, mot kvinna 15 år eller äldre, bek m offret	156
0377 - Grov missh, utomhus, mot man 15 år eller äldre, obek offret	1672
0378 - Grov missh, utomhus, mot man 15 år eller äldre, bek m offret	601
0385 - Grov missh, inomhus, mot kvinna 15 år eller äldre, obek m offret	79
0386 - Grov missh, inomhus, mot kvinna 15 år eller äldre, bek m offret	474
0387 - Grov missh, inomhus, mot man 15 år eller äldre, obek m offret	487
0388 - Grov missh, inomhus, mot man 15 år eller äldre, bek m offret	594

Sammanställning, kön, plats, hela landet, 2004	
Misshandel mot kvinna utomhus	6883
Misshandel mot kvinna inomhus	15870
Misshandel mot man utomhus	22255
Misshandel mot man inomhus	13865

Källa: Brottsförebyggande rådet, 2005-06-09, Databassökning via www.bra.se, statistik, databas över anmälda brott, sök utifrån brottskod, års- och periodvis, brottskoder enl ovan, hela landet, 2004.